

військових частинах, ліцеї, школах, будинку престарілих учасники дитячого хору, яким керує Т. Н. Толочко. Юні хористи були запрошені Святійшим патріархом Філаретом на Різдвяні Свята у м. Київ, де у Володимирському соборі виконували колядки. З ініціативи союзнок випускники шкіл почали приходити до Сповіді і Причастя. Для них у цей день правиться молебінь за здоров'я і благополуччя. З ініціативи Союзу українок при допомозі головних лікарів у лікарнях були відкриті каплички, де хворі можуть прийняти Таїнство сповіді й причастя. В усіх районних центрах відкрито школи шляхетних панянок.

Щорічно проводяться благодійні вечори „Допоможемо сироті”. Зібрані кошти розподіляються між дітьми-сиротами, випускниками шкіл-інтернатів. Обласний відділ активно працює, щоб залучати кошти і надавати адресну допомогу тим, хто її потребує. Так, на Великодні та Різдвяні свята Союз українок запрошує самотніх репресованих жінок, яким надається матеріальна допомога. Зі свяченими пасхами, писанками союзники відвідують військові частини, будинки престарілих, самотніх. На Різдвяні свята бажаними гостями світлиці є солдати-сироти. де влаштувають для них Святковий стіл. На Свято Матері вітання в Пологовому будинку отримують жінки, які в цей день стали матерями. Всім їм дарували золоті хрестики. Ця акція фінансувалася Управлінням у справах сім'ї та молоді обласної державної адміністрації. Щорічно до Дня захисту дітей надається фінансова допомога дітям-сиротам школи-інтернату. Значну матеріальну підтримку обласна організація отримує від Союзу українок Америки. За рахунок цих коштів створений стипендійний фонд для допомоги найбільш обдарованим студенткам-сиротам. Серед благодійних акцій варто відзначити вечір „Миром будемо Тарасову церкву” та „Допоможемо дитячій лікарні майбутнього”.

Продовжуючи просвітницькі традиції, Союзом українок створено бібліотеки у всіх військових частинах міста. Багато книг на українській мові надіслано у військові підрозділи Криму, зокрема в Національну гвардію. Українські підручники також адресувалися школам міст Донецьк та Луганськ.

Популярність здобув щорічний конкурс наукових і творчих робіт учнівської та студентської молоді ім. Гальшки Гулевичівни. Видано збірник праць конкурсанти. Саме волинський відділ Союзу українок повернув із забуття ім'я великої українки, нашої землячки-просвітительки Г.Гулевичівни. З його ініціативи відкрито також меморіальну дошку і горельєф Гальшки на стіні Хресто-Воздвиженської церкви, де заповіла себе поховати Г.Гулевичівна.

З метою підвищення результативності роботи Союз українок співпрацює з усіма громадськими організаціями, політичними партіями демократичного спрямування, з обласним та міським управлінням сім'ї та молоді й управліннями освіти. Союзники завжди приймають найактивнішу участь у важливих суспільних заходах у місті, в президентських, парламентських та виборах до місцевих рад. Вони користуються авторитетом громади. Обласний відділ сприяє розбудові й поживленню роботи міських і міськрайонних організацій.

Серед організаційних заходів найбільш пам'ятними є: 70-ліття волинського Союзу українок (1997 р.), „10 років відновленому Союзу українок”, міжобласна конференція „Український жіночий рух: історичний досвід та перспективи” (2004 р.). У вересні 2007 р. урочисто відзначено 80-річний ювілей Союзу українок. Така діяльність і заходи допомагають осмислити завдання та визначити перспективи розвитку організації.

1. Державний архів Волинської області. – Ф. 46 – Оп. 9а. – Спр. 447. – Арк. 76.

2. Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф. 319. – Оп. 1. – Спр. 162. – Арк. 5.

Ілона НЕСТОРУК (Луцьк)

ДО ІСТОРІЇ ВОЛИНСЬКОГО УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ В м.ЛУЦЬКУ

Важливою і цікавою подією у суспільно-культурному житті волинян 20-х років ХХ ст. стало створення професійного постійно діючого українського театру. В Луцьку з 1924 року вже діяв польський театр, що з 1930-х років мав стаціонарне приміщення (нинішня вулиця Богдана Хмельницького, ляльковий театр); потреби чеської общини задовольняли вчителі і учні „Чеської матиці шкільної”. Тож український театр від часу свого виникнення став виразником і пропагандистом народної культури і одночасно — вихователем, культурним просвітителем українського люду Волині.

У 1928 р. до Луцька приїхав Микола Певний, у минулому актор Московського Художнього, а пізніше Київського Державного Європейського театру, вихованець М. Сакаганського. Наприкінці цього ж року ним організовано аматорський драматичний гурток, який згодом переріс у Волинський український театр, колектив якого складався як із професійних артистів, так і аматорів.

На святкуванні 10-ї річниці Луцької повітової „Просвіти” волинські глядачі мали нагоду побачити частину історичної драми української письменниці Людмили Старицької-Черняхівської „Гетьман Дорошенко”. Це була перша постановка тоді ще аматорського гуртка. А в кінці 1933 року, під час святкування Волинським українським театром свого 5-річного ювілею, було показано завершену роботу трупи над п'єсою, про яку добре відгукувались і глядачі, і українська та польська преса того часу.

До складу трупи театру, яка нараховувала 30 чоловік, входили обдаровані актори — Г.Білогубова, М.Орлова, А.Мирошенко, Г.Крихівна-Сувчинська, О.Неділко, Н.Певна, Й.Поляков, Ю.Шафарчук та ін., художник-декоратор Ю.Миць, диригент хору і оркестру О.Колисниченко, а також артисти балету і хору, музиканти. Театральному

художникові Юрію Мицю судилося довге творче життя: він працював художником-декоратором Волинського обласного драматичного театру і у післявоєнні роки. У фондах Волинського краєзнавчого музею зберігаються ескізи декорацій, створені ним у 1950-1960-і роки; ймовірно, до 1930-х відносяться лише 3 ескізи до спектаклю „Сорочинський ярмарок”.

За свідченнями архівних документів тих часів, матеріальне становище Волинського українського театру було скрутним, умови роботи артистів через постійну нестачу коштів і виїзну форму роботи були нелегкими. Та, незважаючи на це, постійний репертуар складав понад тридцять назв вистав. Гастролюючі трупи проходили по населених пунктах Волинського воєводства.

Театр відвідував Ковель, Любомль, Ківерці, Володимир-Волинський, Рівне, Здолбунів, Острог, Дубно, Кременець, Почаїв та інші міста і містечка, не минали артисти і волинських сіл. Іноді, гастролюючи по селах, театр давав безкоштовні вистави.

Найчастіше сезон відкривався п'єсою І.Котляревського „Наталка Полтавка”. Відкриття театрального сезону прем'єрою цього твору було виправдане: за ті понад сто років з часу його виходу в світ він не „постарів”, його герої Наталка, Петро, Возний, Микола стали близькими українському люду; мелодійність опери зачаровувала, окремі арії почали жити власним життям, ставши справді народними піснями, іскрометний гумор, зрозумілий кожному, знаходив відгук у серцях глядачів. Рецензії на виставу, що друкувалися в українській і польській пресі того часу відзначали гру акторів Левицького, Неділка, Крихівни-Сувчинської, Сайка, Мірошніченка, подружжя Лісовиків. До репертуару входили твори відомих українських авторів: „Суєта”, „Мартин Боруля”, „Хазяїн”, „Чумаки”, „Гандзя” І.Карпенка-Карого; „Ой, не ходи, Грицю”, „Циганка Аза”, „Останній сніп” М.Старицького; народна драма „Хмара” О.Суходольського; „Сорочинський ярмарок”, „Вій” М.Гоголя; „Гріх” В.Винниченка. Особливим успіхом користувалась у глядачів постановка музичної картини з народного життя українського поета і композитора П.Ніщинського „Вечорниці”, участь у якій брала вся трупа. Перлиною репертуару була вистава за драматичною поемою Лесі Українки „Бояриня”.

Серед постановок були п'єси іноземних класиків, зокрема, комедія „Тартюф” Мольєра та комедія італійського драматурга К.Гольдоні „Мірандоліна”, схвальні відгуки про яку можна було прочитати в пресі того часу. Зокрема, часопис „Przegląd wolyński” (№23, 1929 р.) відзначав: „Трупа, яка складається з досвідчених і талановитих артистів та здібних аматорів, успішно вирішила складне завдання — перенести до сучасного театру стиль давньої комедії і навіть умовності тієї епохи, коли цю комедію було написано”, а з Луцької газети „Українська нива” (№24-25, 1929р.) ми дізнаємось таке: „...ось прибув М.Певний зі своєю групою й дав нам доказ того, що українською мовою можна грати не тільки „Гриців” та „ковбасу з чаркою”, а й п'єси класичного європейського репертуару. На цей раз поставлено було „Мірандоліну” — комедію на 3 дії Карло Гольдоні в чудовому українському перекладі Марії Загірної”.

Для підтримання Волинського українського театру на початку 1930-х років утворилось Українське театральне товариство, до складу якого входили люди, не байдужі до стану культури Волині. На засіданнях товариства обговорювались існуючі проблеми та способи їх вирішення, розглядалися питання заснування театральної бібліотеки, організації різноманітних гуртків, читання лекцій та рефератів серед населення та ін.

Основним прибутком театру були кошти, які надходили від організації вистав і гастролей. Хор і оркестр давав окремі концерти в Луцьку, Ковелі, Острозі, Володимирі-Волинському та інших містах і селах. В липні 1937 року Волинське театральне товариство у листі до Міністерства віросповідань і освіти у Варшаві підтверджувало отримання субвенції в сумі 750 злотих за липень місяць. Але державна допомога була нечастою і не систематичною. Витрати театру були значними: необхідно було оплачувати роботу акторів, хору, оркестру, обслуги, витратити значні кошти на реквізит, гастрольні поїздки. Разом з Українським театральним товариством Волинський театр брав участь в організації урочистих святкувань річниць Лесі Українки, Тараса Шевченка, Івана Котляревського. Через нестачу коштів театр не мав свого приміщення, тому святкування, урочистості, вистави проходили у Луцькому міському театрі або у приміщенні міського клубу „Рідна хата” (будинок клубу зберігся, знаходиться на нинішній вулиці Кривий Вал). Волинський український театр був, власне, театром пересувним, а найголовнішою причиною такого становища була відсутність власного приміщення. Театр виїздив на гастролі восени, а повертався до Луцька навесні. Протягом кількох місяців театр відвідував не лише міста, а й більшість сіл Волині, кількість вистав переважала за сотню; кожен спектакль збирав від 100 до 450 глядачів, залежно від „театральної зали”, бо часто роль такої зали і сцени відігравали пивні, парові млини, а то й великі клуні багатих господарств. Ці, здавалося б, несприятливі для гри акторів обставини, додавали Театрові популярності і визнання, і не лише серед українського населення.

Долаючи різні труднощі, колектив театру на чолі з М.Певним працював над створенням по-справжньому народного театру, над його утвердженням, піднесенням стилю гри від аматорського до професійного. Волинський театр, поширюючи культурні надбання українського народу, був не лише осередком української культури, а й символом культури взагалі.

1. Гаврилюк С.В., Клічук М.М. З історії Волинського українського театру (за матеріалами часопису „Українська нива”) // *Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства: Тези доп. і повідомл. VII Волинської іст.-краєзнавчої конференції.* — Луцьк, 1994. — С.152-191.

2. Михайлик О.Г., Кічий І.В. *Історія Луцька.* — Львів: Світ, 1991. — Про український театр у м.Луцьку. — С.101.

3. Миць М.Я. Український театр на Волині Радянська Волинь. — 1990. — 30 березня.
4. Грالی не тільки „Гриців”, а й Гольдони Волинь. — 1999. — 18 лютого.
5. Кучерена С. Польський театр на Волині. — Львів: Терен, 2005. — 114 с.
6. О.Ковалевський. Рецензія на діяльність Волинського українського театру: листопад, 1935 р. — Фотокопія. — ВКМ, інв.№ — ДМ-21789.
7. Доповідна записка до Волинського українського товариства про діяльність Волинського українського театру. — Фотокопія. — ВКМ, інв.№ — ДМ-21791¹⁻³.
8. Урядова дотація від 4.07.1938 р. — Фотокопія. — ВКМ, інв.№ — ДМ-21792.
9. Рецензія на виставу „Наталка Полтавка” — Фотокопія. — ВКМ, інв.№ — ДМ-21793.